

mantel van wildernis

Colofon

ISBN: 978 94 6365 488 3

1e druk 2022

© 2022, Berna Wellen

Exemplaren zijn te bestellen via de boekhandel
of rechtstreeks bij de uitgeverij:

Uitgeverij Elikser

Ossekop 4

8911 LE Leeuwarden

www.elikser.nl

Vormgeving binnenwerk en omslag: Evelien Veenstra

Afbeelding voorkant: dubbelportret: Mieke en Jeanne van der Heijden.
(www.studiorovers.nl)

Foto auteur: Yet Bosman

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op wat voor wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur en de uitgeverij.

This book may not be reproduced by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the author and the publisher.

mantel van wildernis

berna wellen

*We hebben allemaal innerlijk meerdere huiden
die ons hart beschermen.
We weten veel maar ons diepere zelf kennen we niet.
Zeker wel dertig veertig huiden,
dik en hard als de huid van een os of een beer bedekken de ziel.
Daal af in je eigen grond en ontdek wie je daar bent.
~ Meister Eckhart ~*

Rouwenden en hondenvrouwen herkennen elkaar. Ergens vanaf een ver erf klinkt een gerafelde blaf. Een gehandschoende hand drukt de kruk neer van de smeedijzeren poort, de pin schuurt in het gat.

Ze weet dat ze hier geen hond hebben. De kou van het metaal dringt door het gat in de handschoen in haar vlees. Haar adem is beheerst, geen wolken op haar uitademing. De concentratie maakt haar gevoelloos.

Is hij open? Haar aderen sidderen van opwinding. Op duwen komt geen beweging. Nu niet wanhopen. Op een gerichte stoot geeft de poort mee, een moment lang houdt ze zich stil, de opluchting heeft haar ademritme verstoord.

Als ze een stap vooruitzet, lispelt herfstblad over de drempel van kale bakstenen. Dan, tot haar ontzetting: grint. Op de doek over haar kin vormen zich glinsterende kristallen. De regel van deuren en poorten past ze automatisch toe: niet open laten achter je, sluiten ook niet. Aan laten staan. Terwijl ze met elke stap probeert haar gewicht boven de steentjes te laten zweven, moedigt ze zich aan – kom op, je bent doorgewinterd grintloopster – en bereikt geruisloos het klinkerpad.

een

De ziel trekt gewaden aan overeenkomstig de sfeer die zij zal binnengaan. Vóór de geboorte draagt ze een omhulling van hoger licht (...) Na de geboorte draagt de ziel een mantel van huid.

~ Zohar 2:130b, Sperling 2:220 ~

mantel van huid

Wie was ik als ik niets meer deed, bestond ik dan nog?

Vroeg in de ochtend, na de nacht van de vallende sterren, loopt Zwaantje Niemantsverdriet door de uiterwaarden met haar wax-coat bol op de wind als een grootzeil. Haar rubberlaarzen soppen in het gras dat nat is van dauw. Terwijl ze het jagen van de wolken volgt, draaft Senna slingerend voor haar uit. De gemiddelde hond legt de dubbele afstand af op een traject, een Ierse Wolfshond als Senna de driedubbele.

Lopen en haar gedachten laten gaan, dat is hoe Zwaantje ontdekkingen doet zoals die in simpele dingen schuilen.

Eenvoud, is dat waar het om draait? Volgens haar vriendin Marta moeten we eerst de wegen buiten ons afzoeken en is dat normaal.

‘Ik hou van de wegen buiten, voor eens en voor altijd,’ had ze geantwoord, ‘daarom hou ik van dit vak, veel buitenspelen.’

De ontwerpen van architect Zwaantje Niemantsverdriet bevatten stuk voor stuk flinke glaspartijen in stalen kozijnen, stralen transparantie en kracht uit. Ze staan als een huis en zijn tegelijkertijd fragiel als een spinnenweb; een paddenstoel van spiegelen glas, een gekantelde kubus, een piramide met binnenterras. Geen muren. De afgescheidenheid van muren, daar ziet ze niets in.

Ze kijkt om zich heen en voelt zich nietig in de uitgestrektheid van de polder. Vanaf moment één dat iets haar aanspreekt, duiken er vormen op, deze wolkenhemel kan het dessin worden van behang of een gordijn, brokken leem in het profiel van haar zolen een wandafwerking.

Ik geloof niet dat ik geschikt ben om het leven bij anderen af te kijken, stelt ze vast, daarvoor vind ik de spanning die bij eigenheid hoort te lekker. In het onverwachte iets bruikbaar zien, op deze gekte bloeit Niemantsverdriet Architecten.

Ook als ik niet mezelf ben, ben ik mezelf, mijmert ze.

Bij deze gedachte krijgt ze dezelfde soort gewaarwording als die morgen toen ze wakker werd: het is alsof dit niet haar lijf is,

niet haar eigen lijf. Er leek intern iets uit het lood, maar wat precies? Ze had haar ogen nog niet open of er was die vraag opgekomen die zij niet zelf leek te denken: besta ik wel?

Met de hand in haar jaszak betast ze de brief met daarin: 'Ik zal jou nooit anders zien dan sterk.'

*

Het jaar ontvouwt zich op de tast, augustus kwam met zomerstormen en ongebruikelijk hevige slagregens.

Midden in dit weidelandschap aan de oever van waterloop de Zaan ligt Jisp, waar Dina me in een koude januarinacht baarde. Ze heeft je hoekig gedragen, had de ziener gezegd, als Brinta met te weinig melk.

Ik ken dit land als mijn broekzak, haar waterlopen, bruggen en taluds, eenden en waterkoeten, met altijd wind en overal weiden en water, de zee nooit ver weg. Het continent mensen dat niet woont waar ze geboren zijn, hoe krijgt dat het voor elkaar te aarden? Ik ga als een paardenbloem met een penwortel recht de klei in en hang aan mijn grond. In deze polder, hier hoor ik thuis.

De hond is grijnzend voor haar komen staan met een tak dwars in de bek. Sinds ze er voor het eerst een zag zijn Wolfshonden haar favoriete honden. Haar gevoel voor verhoudingen is verstoord sinds ze Senna heeft; alle andere honden lijken gekrompen te zijn.

Het dier gaat haar slingerpaden. Omwegen maken, het is een levenswijze.

Vrouw en hond lijken op elkaar, Senna is graag in haar buurt.

Zwaantje houdt van het soort kalmte dat van een grote hond uitgaat. Als ze stilstaat om naar een vlucht eenden te kijken, vlijt de hond zich met een flank tegen haar dij en kijkt met haar mee omhoog. Alleen de bank, die heeft Zwaantje graag voor zichzelf.

Een hond laat je nooit alleen en dat werkt twee kanten op. Karakter en afmetingen van een type als Senna zijn niet te passe-

ren al wou je dat graag. Het verbaast me dat bij haar onbesuisde loop de poten niet in de knoop raken. Geen hond draaft als mijn Senna. Alles aan het beest is groot en met overal wapperende haren is het alsof ze voortdurend probeert zichzelf voorbij te rennen. Liggend voor de televisie volgt ze de bal bij voetbal- en tenniswedstrijden. Een lachende hond is het, die iedereen aan het glimlachen krijgt. Behalve Dirk, mijn lief, misschien.

Het lijkt erop dat hechten aan zo'n bereikbaar wezen voor mij makkelijker is dan een wederkerige relatie met mensen.

Ik leef zoals oma Johanna, de moeder van mijn vader: een goed paard moet iedere dag hard werken. Zou zij daaronder ook dat onbestemde heimwee gehouden hebben vraag ik me af, naar tijd, ruimte voor niets.

Ervan uitgaan dat er tijd genoeg is zou me een beter mens maken, ik zou het werkpaard achter me laten. Of het beminnen. Ik zie het ook bij mijn klanten: gewoon wonen, al die minuten en uren laten wegtikken, dat is waar iedereen de grootste moeite mee heeft. Er moet altijd wat gebeuren.

Het is met mij zoals ik in een film zag. Over het ijs loopt iemand voor een ijsbreker uit; stilstaan zou verplettering of verdrinking betekenen.

Vriend en vijand had opgemerkt dat het vragen om moeilijkheden is om een hond Senna te noemen, haar temperament en formaat te paren aan het karakter van de Braziliaanse coureur, zijn maniakale gedrevenheid en het uitgelezen beroep om jong te sterven. Zoals de onstuimige coureur de limieten zocht van zijn raceauto, de baan en bovenal die van zijn eigen kunnen, bleek dit een opmaat voor de ijver waarmee de jonge windhond grenzen leert door ze te overschrijden.

Hoewel een langharige *gentle giant*, ging haar vermogen tot vernieling in de puberteit elk voorstellingsvermogen te boven, zelfs dat van een verliefde hondenbezitter als Zwaantje.

De roestbruine ogen en schuin gehouden kop zijn in staat haar ook bij extreme bewijzen van vernielzucht week te maken.

De hond gaat te water in het wiel, elke dag hetzelfde, drie keer liefst. Daarna staan de poten als stelten onder het wollige lijf. De uiteenrijtende kracht van Senna zou meer dan pumps en keukenstoelen treffen. Het had maar een paar maanden geduurd eer ze bij Zwaantje in bed sliep.

*

De overgang van zomer naar herfst levert bij trucker Dirk Tonks nogal wat gekraak op in het differentieel. Voor een man als hij, slim maar afkerig van verandering, was het niet handig geweest verliefd te worden op een architect, en zeker niet op een als Zwaantje Niemantsverdriet.

Als je aanbelt bij zijn appartement aan de Regulierdwarstraat is er tijd genoeg om de tekst van de waarschuwendende sticker tot je door te laten dringen die hij van zijn vriend Otto kreeg om op zijn truck te plakken. *If you can read this you are much too close.*

Wat de zee is voor Ishmael – de magische verteller in *De Walvis* van Herman Melville – is zijn truck voor Dirk; de woorden passen hem als een jas. ‘Wanneer ik merk dat ik stuurse trekken om mijn mond krijg; wanneer ik merk dat er een druilerige, klamme novemberstemming in mijn ziel heerst; wanneer ik merk dat ik onwillekeurig blijf staan voor doodkistenwinkels, en de achterhoede vorm van iedere begrafenisstoet die ik tegenkom (...) dan acht ik het hoog tijd om zo gauw mogelijk naar zee te gaan.’

Tussen Dirk Tonks en Zwaantje Niemantsverdriet zijn de begrippen dichtbij en ver weg nogal eens aanleiding tot wrijving. De wereld in het midden is zelden onverdeeld. Hij kan het benauwd krijgen als zij nabijheid voelt en zijn idee van ruimte heet bij haar al snel afstand.

Hij is ook in de geest een trucker, kan ver gaan en heeft graag

overzichtelijke wegen. Met televisieprogramma's over auto's maakt hij zijn leven behapbaar; om zijn denken te stoppen kijkt hij nachtelijke films. Discovery Channel en wedstrijden, meestal tussen een actieve en een flegmaticus, als er maar een V8 in zit. Hij is dol op een 8-cilinder, die met zijn V-vorm de omvang van de motor beperkt houdt en extra pit geeft.

De overzichtelijkheid van het wilde westen, ook prima, met rammelende huifkarren en wilde paarden, los van de heup schietende revolverhelden. Billy the kid, Butch Cassidy, Jesse James, Wild Bill Hickok. Vanaf de eerste beelden weet je wie de goeden zijn en wie de slechten. Clint Eastwood in *Pale Rider* is zijn favoriet, de dominee die een vrijkaartje heeft om iedereen naar de andere zijde te schieten. Kijkt hij geen western dan is het actie, met de zoetgevooisde vertelstem van Steven Seagal en harde vuisten die wapenhandel en drugsdeals moeiteloos vrijdelen.

Hoewel hij nauwelijks vatbaar is voor verleiding, viel Dirk als een blok voor Zwaantje. Zijn bedoelingen zijn nooit verkeerd geweest.

Na een jaar zei hij: 'We zijn een setje' en gingen ze samen een weekend naar Parijs om er een slotje met hun initialen aan het hek van de *Pont des Arts* te bevestigen. Verliefd als hij was heeft Dirk het sleuteltje met een boog de Seine in geslingerd waar het met een plop onder het modderkleurige wateroppervlak verdween.

Het kriebelen in zijn borstkas vertelt hem dat hij er niet gerust op is. Zal het hun liefde vergaan als de Parijse brug, waarvan een gedeelte van het hekwerk in de loop van de tijd bezweek onder het gewicht van liefdes-aandenkens? Later liet de gemeente de slotjes verwijderen en een glazen wand plaatsen die de romantische zielen moest beletten een slotje te bevestigen en de brug tegen overbelasting moet beschermen.

Zijn nagels lichten bleek op in de met sproeten bezaaide huid van zijn handen. Als roodharige kleurt de zon hem via alle nuan-

ces rood en met de aan elkaar gegroeide sproeteneilandjes ziet hij er aan het eind van de zomer gebruind uit. Hij is een billenman hebben hij en zijn vrienden op een van hun doordenkavonden vastgesteld. Borsten en vrouwenbenen – zeker niet te versmaden – maar niets kan zijn lust zo aanjagen als vrouwenbillen, die van Zwaantje.

Otto – borsten. Raaf – borsten en billen.

Hengstenbal is het als hij en zijn vrienden Otto Wiertz en Raaf Theunissen samenkomen, drie truckers, mannen die door de wereld rondrijden en ondertussen weten binnen te blijven. Sommige mensen zouden zeggen dat ze binnenvetters zijn, anderen vinden dat de vraag.

Als Dirk ‘s nachts terugkeert van een verre rit, treft hij de hond op de plek in bed waarvan hij dacht dat het de zijne was. Lepeltje-lepeltje met een regelmatig ademende Zwaantje, in stabiele zijligging en een arm rond het dier. Ze knort van genoeg. Met een por tegen de gestrekte poten jaagt hij de hond weg en kruipt door een walm van hondenscheten en opgedroogde modder achter Zwaantje.

Als pup wist Senna al elk moment van onoplettendheid te benutten van wie toen nog onduidelijk was wie de baas en roedeleider was. Onder vinnig schudden ontploft een donzen kussen tussen haar kaken als een ivoren vulkaan en op haar achterpoten sleept ze een gemarineerde ribeye van het aanrecht. Nadat zijn BlackBerry tussen haar kaken is gekraakt is bij Dirk de maat vol.

‘Dit kán toch niet!’

‘Het gaat voorbij schat, het is de puberteit.’

Er moest nog een herfst overheen, waarin Zwaantje bij het planten van de tulpenbollen een van haar vermiste Versace-pumps uitgekauwd onder de magnolia opgroef, voordat het ook haar – hoewel in stilte – te machtig werd.

Dirk, als doorgaans de meer praktische, sloot een nieuwe inboedelverzekering af met een clause voor schade aan derden

en met de wanhoop nabij meldde Zwaantje zich kort daarop, een half jaar later dan zinvol wordt gevonden, bij een puppycursus, onder het motto: wat je in het begin goed doet, hoef je ze later niet af te leren. Het tegenovergestelde bleek helaas ook het geval.

Toch leken de staccato uitgesproken commando's 'voet' en 'zit' wel het gewenste resultaat te hebben. Senna kón desgevraagd voor een moment stoppen om vervolgens met de kop schuin Zwaantje tot inconsequentie te verleiden. Door deelname aan de cursus werd Zwaantje leider van de roedel, met als gevolg dat de hond hijgend en nog sterker dan voorheen met bewonderende verwachting achter haar aan liep. Het was duidelijk wederzijds tussen die twee. Onverschillig zou de hond blijven voor opdrachten van Dirk, onafhankelijk of deze gesmeekt of gecommandeerd werden of in gezelschap gingen van een krant of tennisbal.

'Ze lacht me gewoon uit,' roept Dirk wanhopig uit.

'Lieverd,' antwoordt zij, 'je moet het niet zo persoonlijk nemen.'

Met de hond in de buurt is krant lezen het enige waar hij nog toe komt, koppen snellen. Boeken kan hij vergeten. Daarom is hij tegen zijn zin beeldschermlezer geworden. Hij realiseert zich dat beeldschermlezers snel lezen en nooit literatuurlezers zullen worden en dat stoort hem. Hij houdt juist van het langzame, aandachtige glijden over de pagina's en van de overdenkingen die dit oproept.

Zwaantje blijft stug een papiermens voor haar ontwerpen en veel van haar correspondentie. Klanten ontvangen handgeschreven kattenbelletjes en facturen. Behalve het schrijven en schetsen heeft ze het ineen proppen en mikken in de prullenmand nodig als fysieke exercitie om frustratie te ontladen. En haar kantoor ligt buiten de actieradius van Senna.

*

Zwaantje is vroeg op pad gegaan omdat ze zin had de zon te zien opkomen. Als anderen net hun bed uitkomen, heeft zij er vaak al een halve dag opzitten. Nu wordt ze in de rug verrast door heldere stralen die door het wolkendek komen. In de verte slaat een klok.

Het is die van mijn kerk, nou ja, mijn kerk... van die waar-naast ik woon. Ik ken het geluid van elke kerkklok uit ieder dorp hier in de omgeving.

De wind trekt aan over het platteland rond Zwaag en ik laat me er tegenaan hangen, eendenparen waggelen de oever op. Roepen en snateren is wat we doen. Wanneer voerden Dirk en ik voor het laatst een behoorlijk gesprek?

Met springen tussen projecten en panden lijkt mijn leven een hogere school van apenkooien – een gymzaal vol banken, touwen en turnkasten – steeds erop gespist de voeten de grond niet te laten raken of door achtervolgers te worden getikt.

Zal ik hier ooit genoeg van krijgen, denk ik soms, van dit gaan, dit alsmaar aan staan? Ik vraag het me af. Het lijkt een spel, maar dat is het niet.

Misschien is elk mensenleven als een Grieks Meteora-klooster zoals ik ze in Thessalië zag, hoog op steile rotsen. Het kon wel zeventig jaar duren – seffentie jiers – de gids tekende om twijfel uit te sluiten een zeven en een nul in de lucht – eer al het benodigde materiaal naar de top gebracht was. Dan kon met de eigenlijke bouw begonnen worden. Ik weet nog dat ik opgelucht ademhaalde: dan is er hoop, er is tijd.

Een camper staat als een icoon van lelijkheid aan de rand van het water terwijl de trein naar Alkmaar en Enkhuizen over de spoorbrug dendert. In de verte zie ik een vrouw lopen met de zware tred van iemand die net een huisdier heeft begraven. Het water rimpelt aangedaan onder het jagen van de wind.

Ik weet dat straks, als het water wast en de wind aantrekt tot de kracht van een zomerstorm, het gevoel van urgentie in me zal groeien, er staat iets te gebeuren, ongeplande verandering die

me opwindt en ook angst aanjaagt. Daarom verbouw ik liever bij anderen.

‘Senna!’ Ze fluit op haar vingers en de hond draaft mee.

Bij thuiskomst pakt ze het boek met op de voorkant ‘notieboek’, een beschrijving waar ze nog altijd blij van wordt. Uit de losse pols schetst ze in een paar lijnen het vlakke land, gras en wuivend riet, strakke vaarten en het silhouet van een dravende hond. Ze leest het gedicht dat ze die week schreef.

*ik ruik je graag
je zwijgen in geuren en kleuren
met
als een hond
mijn neus in de wind
kan ik je
– blindelings –
volgen
snuif ik je stilte
in alle kleuren van de wind*

*de donkere warmte van je winterjas
van herfstig gember en kaneel
het zwarte zweten in de nacht
als ik rot en stink in de aarde
je mis
je roep met alle gekke namen
waar niemand een reet van snapt*

*tot het céladon van je zomerhuid
de verre beloften om niets
in mijn blauwe angst verbleekt*

*als ik toch eens
ergens binnenkwam
en jou niet
blindelings
vond
– blindelings –
in alle geuren van de wind*

Ik aanbid hem. Met een siddering realiseert ze het zich, ze grijpt een appel van het aanrecht en de bak groenafval die daar klaar staat, schiet haar jas aan en loopt naar buiten.